

Jugar a bòlit

(ALDC, III, 584. Jugar a bòlit)

Es tracta d'un joc de nois que es fa pegant amb un bastó de 30-60 cm (la *cana*) damunt l'extrem d'un bastonet (el *bòlit*) per a fer-lo saltar.

Deixant a part les notables llacunes en les respostes, el significat que coneix àrees més àmplies és *bòlit*, que el DCVB relaciona amb el llat. BOLUS 'tirada de daus', però que més probablement és pres del llat. BOLIS, -IDOS 'aeròlit' (← grec BOLIS, -IDOS 'objecte que llancem; tret, dau, acció de llançar'), originat potser en un àmbit estudiantil; documentat en el diccionari d'Esteve *et al.* (1803), ha sofert alteracions diverses pròpies d'un mot de l'esfera lèxica infantil: *bòlic* 97, 125, per l'equivalència acústica *-t = -k* (cf. *càntut = càntuc*); *dòlit* 148, *nòlit* 80-82, per homonimització amb el mot nàutic; *buli* (var. *cana-i-buli* 103, *búlit* 25); *juli* 110 (< oc. *jòli* × fr. *joli*) ha atret *buli*, d'àrees veïnes, tot i que es refereix a un altre joc, *saltar a la corda*; *bali* 157, *bèlit* (var. *bèlic* 17, 32) amb formes bessones (*bòlit-bèlit* 41; comparem amb *cana-i-buli* 103, que ajunten els noms dels dos bastons, *canibòlit* 18 –ja Labèrnia (1839) "jog de cana y bòlit"–, i l'adulterat *capbiló* 52).

El val. *escampilla* és un deverbal de *escampillar* 'dispersar, dimensionar' potser encreuat amb *esparpillar* (DECat); té precedents en la var. *joc d'escampella* que es troba a l'*Espill*.

Pic (var. *pique* i *piqui* 164, 165, 167, amb reforç vocàlic; dim. *piquet* 190), postverbal de *picar*, d'origen onomatopèic, es refereix inicialment a un dels bastons; d'aquí les formes compostes *pic-i-pala* 163, *pala-i-piu* 147 (← *pala-i-pic*). Els dos mots valencians, contigus geogràficament, apareixen en la locució *venir el pic a l'escampilla* 'arribar la bona ocasió'.

Igualment es refereixen al bastó/bastonet *palanca* 38, 126 (var. dim. *palanqueta* 45), del llat. vg. *PALANCA 'barra, garrot' < P(H)ALANCA, pres del grec; *garrotet* 138, dim. de *garrot* (< fr. *garrot* 'bastó fort'); *canyotet* 143, dim. de *canyó*, der. de *canya* (< llat. CANNA); *bastonet* 107 (*joc dels bastonets*), der. de *bastó*, potser d'origen preromà; *palitos* 92, pres del cast., on és dim. de *palo* (< llat. PALUS); *bitllet* 120, manllevat de la peça de les bitlles (veg. mapa 384); men. *tèpel* 71 (var. *tèpol* 72), préstec de l'angl. *taper* 'fus cilíndric, objecte afusat'.

Són mots d'origen obscur *xorla* 175, el ross. *tritis* (var. *triti* 5, 9, *tritus* 15, *tritllis* 13, potser *bòltrics* 15) i l'alg. *piruri/biruri* 85, aquests dos potser d'origen expressiu.

A *bòlit* és l'únic mot normatiu des del DG₁, 1932.

